

Musikalsk møde mellem to verdener, der ligger bryst mod bryst

Digteren Henrik Nordbrandt og sangskriveren Channe Nussbaum optræder i denne weekend på litteraturfestivalen Louisiana Literature. Duoen nye album "Hjemløshed" bygger bro mellem poesi og musik – og mellem forskellige kulturer

interview

AF DANIEL ØHRSTRØM
ohrstrom@k.dk

Den jødiske sangerinde og komponist Channe Nussbaum mødte første gang Henrik Nordbrandt, da hun var receptionist på dagbladet Information for 20 år siden.

Dengang kunne hun dog ikke genkende den ellers kendte digter, så hun troede, at han var en de mange "halvtossedede mennesker", der ville forstyrre kulturredaktionen uden at have en aftale. Næste gang hun så ham på avisens redaktion, kom han med to af hendes plader under armen, som han gerne ville have, at hun skulle signere, og det var ikke engang for at drille.

"Nej, nej, nej," siger Henrik Nordbrandt grinende i sangerindens køkken på Østerbro i København, inden digteren tilføjer, at han skam længe havde lyttet til Nussbaums musik, fordi den mindede om den tyrkiske musik, han var kommet til at holde af, mens han havde boet i landet. For nogle år siden begyndte de to kunstnere for alvor at tale sammen på det lokale jazzværksted i 5'eren, efter at de opdagede, at de ikke bare havde musiksmagen tilfælles, men også så ens på verden.

"Det var den sommer, hvor der som sædvanlig var ballade i Israel, men nu svømmede de sociale medier over med gensidigt had, og selv mine venner skrev hadefulde beskeder på nettet, så jeg var ved at blive bange for, hvad der skulle blive af menneskeheden kærlighed. Jeg beder ikke folk om at være proisraelske, men bare om ikke at være hadefulde, og da var Henrik god at snakke med, fordi han var så nuanceret," fortæller Channe Nussbaum, som senere spurgte Henrik Nordbrandt om at skrive sangtekster til hende.

Han svarede, at han ikke skrev på bestilling, men inden længe sendte han hende alligevel seks digte, der ovenikøbet var med rim i en metrisk digtform, der var lige til at sætte musik til:

"Det er ellers meget lidt af den poesi, jeg har skrevet, der egner sig til musik. Da jeg begyndte som digter, var modernismen lige bragt igennem i Danmark anført af folk som Klaus Rifbjerg, der var meget aggressive. De førte en digtning frem, som stod i stærk kontrast til den traditionelle digtning med rim og faste rytmer. Der var en masse fine digtere, der røg ud af det gode selskab ved den lejlighed – for eksempel Tove Ditlevsen, Frank Jæger og til en vis grad Thorild Bjørnvig. Jeg brød mig heller ikke så meget om Rifbjergs generation, men gennem nogle engelske digtere opdagede jeg, at det kunne lade sig gøre at skrive klassisk poesi i en friere form uden rim og dikkedarer. Det var en åbenbaring for mig, men på mine ældre dage er jeg begyndt at skrive på metrikker."

Sådan er fem af albummets sange nærmest også skrevet som sange, mens Channe Nussbaum med hjælp fra sin søn har plukket flere og ofte gamle digte ud af Henrik Nordbrandts forfatterskab, så hun kunne lave en hel plade. Og nu er de to kunstnere aktuelle med den fælles plade "Hjemløshed", og på søndag optræder de sammen på litteraturfestivalen Louisiana Literature.

Albummet består af hans flygtningedigte og hendes klesmermusik, men faktisk er pladen skabt af tre generationer af kunstnere. Producenten er bare 27 år, mens Channe Nussbaum er 58 år, og Henrik Nordbrandt er 74 år, og på albummet medvirker også et helt hold af anerkendte musikere, der blæser liv i lyrikken – blandt andre oboisten Henrik Goldschmidt og Channe Nussbaums egen mand, Bjarke Kolerus, der begge spiller klarinet på albummet.

Channe Nussbaum er selv både blevet kaldt "Danmarks klesmerdrønning" og sammenlignet med Annisette Koppel fra The Savage Rose på grund af sin indfølelse vokal i orkestrene Spielniks og Klezmofobia, ligesom hun har sunget sammen med kristne og muslimer i det multikulturelle orkester Radiant Arcadia og som korleder på Goldschmidts Musikakademi, men hun har aldrig før sunget politiske sange.

Og albummet er også kun politisk i den forstand, at det handler om flygtninge, forklarer Henrik Nordbrandt, der heller aldrig har set sig selv som en politisk digter.

"Jeg kan ikke engang selv sige, om det er politisk," siger Henrik Nordbrandt og griner:

"Men der er et basalt humanitært synspunkt i det, vi laver. Og hvis man er politisk, fordi man er imod krig, så er vi politiske. For krige er noget af det mest

▲ Digteren Henrik Nordbrandt og sangerinden Channe Nussbaum havde begge længe drømt om at sætte poesi til musik, før de sammen lavede albummet "Hjemløshed". – Foto: Ólafur Steinar Rye Gestsson/Ritzau Scanpix.

Channe Nussbaum

► **Født i 1960.** Dansk sangerinde, skuespiller, komponist og korleder med jødiske rødder. Hun debuterede som sanger i 1980 og har blandt andet medvirket i dansk melodidramaet med titlen "Den danske Melodi Grand Prix to gange. Siden 1995 har Nussbaum sunget og skrevet klesmermusik i bandene Spielniks og Trio Klezmer. Nussbaum har siden 2006 været aktiv som forsanger i klesmerbandet Klezmofobia, der har lavet tre albummer og optrådt i mange lande. Hun er desuden korleder på Goldschmidts Musikakademi. Privat danser hun par med musikeren Bjarke Kolerus.

Henrik Nordbrandt

► **Født i 1945.** Dansk forfatter og digter. Har det meste af sit voksenliv boet og opholdt sig i Middelhavsområdet, primært i Tyrkiet, Spanien og Grækenland. Har studeret tyrkisk, kinesisk og arabisk ved Københavns Universitet i 1960'erne og 1970'erne. Bor i dag på Østerbro i København med sin hustru, den finskfødte kræftforsker Marja Jäättelä og parrets 13-årige datter. Har udgivet flere end 40 litterære værker. Modtog i 2014 Nordisk Råd litteraturpris for digtsamlingen "Drømmebroer" og har tidligere modtaget Det Danske Akademis Store Pris og De Gyldne Laurbær. Blev i 1980 tildelt Statens Kunstfonds livsvarige ydelse. Siden 2014 medlem af Det Danske Akademi.

Hjemløshed

► **Albummet "Hjemløshed"**, der udkommer på cd, vinyl og digitalt fra i dag, består af Henrik Nordbrandts digte til Channe Nussbaums musik. På albummet medvirker også 12 musikere – blandt andre Bjarke Kolerus, Henrik Goldschmidt og Elisabeth Dichmann. Duoen optræder med band til gratis releasekoncert på Johan Borups Højskole i København fredag den 23. august klokken 16.20 og på Louisiana Literature i Humlebæk søndag den 25. august klokken 15.15.

idiotiske, der findes. De bliver bare ved og ved, og det kan gøre en grundlæggende fortvivlet, hvad enten det drejer sig om Syrien eller andre krige, hvor man kan tale om det, som om det er en slags forretning, der skal afsluttes. Det er så absurd. Og det er klart, at det var hele flygtningesituationen, der påvirkede mig meget."

Diget "Vuggeviser", som er kommet til at hedde "Lille krigsbarn" på pladen, er skrevet under indtryk af flygtningestrømmene til Europa.

"Jeg blev født under Anden Verdenskrig den dag, hvor englænderne bombede Frederiksberg ved Shellhuset. Jeg blev født, to timer før bomberne faldt. Og jeg har snakket med flere psykiatere, der mener, at det har påvirket mig meget. Jeg plejer at sige, at jeg blev født med granatchock. Det var ment som en spøg, men det er nok rigtigt. For mig har krigen altid været tæt på. Jeg har også boet i nogle af de lande, som man nu flygter fra, så jeg føler et slægtskab med de mennesker. På en måde har jeg selv prøvet at flygte fra Danmark for at bosætte mig på nogle af de steder, hvor de er flygtet fra. Men jeg flygtede kun fra det dårlige vejr. Jeg har i årevis badet i de have, som bådflugtninge er druknet i. Men pludselig så jeg billeder af lig, der skyllede op på de samme strande, hvor jeg havde været glad og ligget og dykket efter potteskår og koraller, så det påvirkede mig dybt."

I digtet "Solen går ned" beskriver han netop, hvordan havet bliver sort, men bølgerne røde ved de strande, som man ikke kan glemme, fordi vores to verdener "ligger bryst mod bryst/ ingen kan vende sig bort fra den anden" til "døden dem skiller".

"Det er et had-kærligheds-forhold, jeg har forsøgt at skildre med de linjer. De to verdener er groft sagt den muslimske verden og den kristne verden, der gennem historien har indvaderet og inspireret hinanden, men relationen har fra begyndelsen været hadefuld mellem de to kulturer, og det er uhyggeligt at tænke på alle de massedrab og den gensidige foragt, der gennem historien har præget forholdet mellem islam og kristendom. I dag fremhæver nogle jo også Danmark, der ellers ikke er et specielt religiøst land, som et kristent land, mens man taler med foragt om muslimer, og nogle så også Irakkrigen som en forlængelse af de modbydelige korstog."

Ligesom man vel også kan finde mange både historiske og nutidige eksempler på kristne og jøder, der bliver forfulgt i den arabiske verden?

"Ja, ja. Forholdet er desværre præget af gensidig foragt, selvom de to religioner i udgangspunktet er meget tæt på hinanden, fordi de begge udspringer af den mosaiske tro fra Det Gamle Testamente. Men selvom de er tæt på hinanden, har de aldrig rigtig forstået hinanden. De to religioner er næsten ens, men alligevel er de forskellige på væsentlige områder, og de har altid misforstået hinanden. Hvis man nu taler om kolonialismen, kom englænderne for eksempel til at forstå inderne meget godt. De engelske soldater og officerer, der blev udstationeret i Indien, skulle lære urdu og farsi, og sådan kom der en meget god forståelse mellem de to kulturer, men en araber og en tysker har sværere ved at forstå hinanden. Det er lidt mærkeligt."

Hvad stiller man så op med de gensidige fjendebilleder?

Channe Nussbaum: "Vi bliver nødt til at respektere hinanden. Det er vejen frem, selvom det lyder banalt, men hvis man vil bygge bro mellem forskellige kulturer, må man også lære dem at kende, så man opdager, at man faktisk har noget tilfælles. Når jeg synger 'Lille krigsbarn' tænker jeg også på mine jødiske bedsteforældre, der måtte flygte fra Polen, og min familie har ad flere omgange flygtet fra forskellige pogromer over hele Europa, så det er klart, at det betyder noget for mig at forsøge at undgå mere krig. Det er også derfor, at jeg gennem hele min karriere har spillet sammen med muslimer for at bygge en form for bro. I det sekund, jeg begyndte at lave jødisk musik, vidste jeg, at det skulle bruges til at bygge bro mellem kulturer i stedet for kun at flage med det israelske flag."

Channe Nussbaum har levet som officielt jødisk kunstner i 40 år, men hun er aldrig blevet truet.

"Jeg skjuler heller aldrig, hvem jeg er, når jeg er ude at spille, og jeg ville virkelig gerne spille i den arabiske verden. Jeg tror også, at de ville være vilde med mig. Jeg har store bryster og svinger med det hele på scenen," siger hun og griner, inden Henrik Nordbrandt tager ordet tilbage:

"Man kan også håbe på, at der nu er så mange kristne og muslimer, der bor

sammen i relativt civiliseret form i Vesten, at forholdet mellem kristne og muslimer vil bløde op. Det håber og tror jeg faktisk lidt på. Der er masser af integrationsproblemer, men den gode side ved immigrationen er jo, at det giver en mulighed for at lære nye kulturer at kende, når man bor sammen tæt side om side. Jeg har selv en datter, der er 13 år, og hun og hendes jævnaldrende er helt med på, hvad eid og ramadanen handler om, for det er også en del af hendes kultur at tale om det, fordi der jo også går muslimske børn på skolen, mens det er de voksne, der kan få meget diskussion ud af, om man kan have en ramadan-sang i Højskolesangbogen," siger Henrik Nordbrandt.

Den udvikling har Channe Nussbaum også bemærket:

"Da jeg startede med at spille for 40 år siden, spurgte folk mig aggressivt, hvorfor jeg ikke boede i Israel, når jeg var jøde, men nu spørger de mere nysgerrigt, hvordan jeg beder."

Hverken Henrik Nordbrandt eller Channe Nussbaum er religiøse, men alligevel er der flere henvisninger til troen på albummet, hvor åbningssangen ovenikøbet hedder "Inshallah" – om Gud vil.

"Det er mere en talemåde i den arabiske verden, og som jødisk sangerinde har jeg også ofte sunget om Allah eller Jesus, men det omkoder jeg bare til at handle om kærlighed," forklarer Channe Nussbaum, og sådan ser ateisten Henrik Nordbrandt på det religiøse sprog:

"Min første digtsamling hed 'Guds hus', fordi jeg havde lejet et græsk hus, der lå så langt oppe i landsbyen, at de lokale kaldte det 'hos Gud', og digtet med 'Inshallah' skrev jeg allerede, da jeg boede i Tyrkiet og undrede mig over, at folk sagde det hele tiden. Selvom jeg på ingen måde er religiøs, kan jeg også godt nyde en dansk salme, selvom den handler om Gud, ligesom jeg godt kan anerkende, at religion betyder noget for andre. Jeg respekterer ikke nogen religioner, men jeg respekterer folks følelser, og det inkluderer også de religiøse følelser," siger digteren, der med teksterne til "Hjemløshed" har jeg forsøgt at sætte ord på følelser, som man både kan have som syrisk flygtning og som 74-årig dansk digter med granatchock fra fødslen.

Louisiana Literature 2019

► Litteraturfestivalen finder sted i denne weekend.

Det er 10. gang, museet danner ramme om en festival for international kvalitetslitteratur, hvor "kendte og ukendte forfattere optræder inden for en bred vifte af genrer og udtryksformer på både udendørs og indendørs scener rundt om på museet og i Skulpturparken". I år kan man blandt andet møde forfatterne Michel Houellebecq, Sjórn, László Krasznahorkai, Claudia Rankine, Per Petterson, Tomas Espedal, Elif Shafak, Sara Stridsberg samt en stribe danske forfattere som Helle Helle, Madame Nielsen, Christina Hesselholdt, Jørgen Leth og Peter Poulsen.